

DOKUMENTI U DRŽAVNOME ARHIVU U TRSTU KOJI SE ODNOSE NA HRVATSKU ISTRU

Dr. Ugo COVA
Trieste
Archivio di Stato
Via Lamarmora 17

UDK 930.255 (497.5-3 Istra) : [930.253 : 353 Trst] »1731/1922«
Izlaganje sa znanstvenog skupa
Primljeno 16. prosinca 1991.

Autor iznosi upravno ustrojstvo i njegove promjene od sredine 18. st. do 20-ih godina 20. st. na području Istre, osvrćući se prvenstveno na one organe koji su imali sjedište u Trstu, a u odnosu na predmetno područje imali su ulogu nadređenih organa. Pri tome daje i osnovne podatke o arhivskoj građi tih upravnih tijela koja se čuva u Državnome arhivu u Trstu.

Poznato je da su tek polovicom 18. st. u Trstu napuštene stare srednjovjekovne strukture vlasti i osnovani državni uredi po modernim kriterijima. To se dogodilo i stoga što je Bečki dvor upravo Trst izabrao za glavni grad Austrijskoga primorja i za glavno središte pomorske trgovine Monarhije, pa je u tome gradu 1719. osnovana i slobodna luka. Upravo otada počinju funkcionirati pravi uredi državne uprave nadležni, ne samo za grad Trst i za njegovu okolicu, već i za čitavo Austrijsko primorje. Takvo je stanje potrajalo preko 150 godina, a prekinuto je samo za kratkotrajnoga razdoblja francuske vladavine, odnosno za vrijeme postojanja Ilirskih provincija, da bi 1918. bilo okončano ulaskom staroga Austrijskoga primorja pod talijansku vrhovnu vlast i osnivanjem nove regije - Venezia Giulia.

Jasno je da su se u tako dugome razdoblju izmjenjivale različite upravne i sudske vlasti u skladu s procesom razvoja austrijske državne strukture, što je vidljivo iz izmjenjivanja povijesnih zbivanja u Austrijskoj Monarhiji u cjelini, te u Austrijskome primorju posebno. Te učestale promjene teritorijalnoga ustroja u Primorju od polovice 18. st. do 1825. godine, koje su ovisile o organima vlasti u Trstu, bitno su utjecale i na kompetencije i na kvalitetu javnih ureda postavljenih na čelo provincije. Tako je prvi pravni ured državne administracije, sa širokom nadležnošću u trgovini, pomorstvu i sudstvu, u Trstu osnovan prvi put 1731, a obnovljen i rekonstruiran 1748/49. kao Vrhovna Carsko-kraljevska trgovačka direkcija za Primorje u Trstu (La cesarea regia

* Rad se objavljuje u neizmijenjenom obliku kako je pročitao na znanstvenom skupu »Izvori za povijest Pazinštine« 21. 12. 1991. g. Prijevod s talijanskog jezika: Severino Korlević.

suprema Intendenza Commerciale per il Litorale in Trieste), imao krajnje rascjepkanu teritorijalnu nadležnost na obalnim područjima: Akvileja, Trst, Rijeka, Bakar, Kraljevica i Karlobag. Ne samo da ovim uredom nisu bila obuhvaćena sva istarska i dalmatinska područja pod vlašću Mletačke Republike, nego ni sva carska priobalna mjesta pod vlašću Ljubljane (Sv. Ivan od Duina, Lovran).

Usprkos bitnim ustavnim promjenama koje su dovele do ukinuća Trgovačke direkcije 1776. i do osnivanja Carsko-kraljevske vlade za Primorje u Trstu (Cesareo regio governo per il Litorale) kao vrhovnoga političko-administrativnog organa za ovu pokrajinu, teritorijalna nadležnost toga novoga državnog organa nije doživjela takve promjene koje bi se značajnije ticale istarskoga poluotoka. Padom Mletačke Republike 1797, dio Istre koji je njoj pripadao, bio je priključen Habsburškoj Monarhiji, u kojoj je ostao do 1804. kao samostalni subjekt u odnosu na Primorje, koje je i dalje bilo ovisno o Trstu, a drugi dio - unutrašnja odnosno srednja Istra, bio je podređen Ljubljani. U ožujku te godine (1804) bivša mletačka Istra data je pod nadležnost Vlade za Primorje u Trstu, a u svibnju te godine osnovan je za čitavu novopriključenu Istru jedan jedini Okružni kapetanat sa sjedištem u Kopru, koji je bio podređen Vladi u Trstu. Dolazak Istre pod francusku upravu krajem studenoga 1805. i mir u Presburgu, koji je potom slijedio, značili su kraj austrijskoj vlasti nad Istrom do Napoleonova pada. Administrativna korespondencija Vlade u Trstu s Okružnim kapetanatom u Kopru između proljeća 1804. i jeseni 1805. čini, naravno, sastavni dio fonda C.k. vlade za Primorje, u kojemu ta korespondencija, sama za sebe, nema nikakvo značenje, a predočena je u inventarskim oznakama koje se odnose na ovo razdoblje kao normalno obavljanje uredskih poslova.

Od kraja 1805. do 1809. C.k. vlada za Primorje u Trstu imala je nadležnost nad samim gradom Trstom i njegovim okolnim područjem koje se poklapalo s područjem srednjovjekovne Tršćanske komune.

U razdoblju francuske vladavine (1809-1813) u kojem je Trst bio uključen u Ilirske provincije Francuskoga carstva, grad je bio u podređenome položaju u odnosu na centralne vlasti Ilirskih provincija sa sjedištem u Ljubljani. Trst je stoga bio sjedište Istarske provincije kojom je upravljao pokrajinski intendant. Ona je bila podijeljena na kotareve Trst, Kopar, Rovinj i Goricu. Kotar Kopar obuhvaćao je kantone Kopar, Piran, Buzet i Poreč, a Rovinjskome kotaru pripadali su kantoni Rovinj, Vodnjan i Labin. Godine 1811. Istarskoj pokrajini priključena je i Pazinska knežija.

O djelovanju francuske Direkcije u Trstu, koja je imala opisanu nadležnost, ostalo je nešto više od stotinu fascikala građe (1809-1813), uvrštenih na kraju fonda C.k. vlade za Primorje u Trstu.

Trst je ponovno i definitivno zauzela austrijska vojska listopada 1813, a u Istru su Austrijanci došli još i prije. U početku, ostavljene su francuske administrativne strukture, barem formalno. Tako je i pod austrijskom vlašću nastavila s radom Direkcija za Istru u Trstu, čija se nadležnost i dalje protezala ne samo na Trst i okolicu, nego i na veći dio Istre. Taj državni organ je sve do svoga ukinuća 30. rujna 1814. imao ovlasti upravne, a djelomice i financijske administracije kao posredni organ između Privremene centralne vlade za Iliriju u Ljubljani i nižih, lokalnih ureda. Građa Direkcije za Istru (nešto više od 50 busta) čini zasebni arhivski fond popraćen inventarom.

1. studenoga 1814. osnovana je u Trstu Carsko-kraljevska vlada za Primorje podređena (kao i prije Direkcija) Privremenoj generalnoj vladi za Iliriju u Ljubljani s nadležnošću nad okruzima Gorica, Istra (sa sjedištem u Trstu) i Rijeka, po starim

francuskim administrativnim shemama. Voljom vladara je, kolovoza 1816, u okviru Austrijskoga Carstva, osnovana Kraljevina Ilirija. Ona je obuhvaćala austrijske zemlje koje su nekada pripadale francuskim Ilirskim provincijama, pa je zato u njezin sastav ušlo i Austrijsko primorje. Tom je prigodom, dakle, Austrijsko primorje bilo izuzeto iz nadležnosti Ljubljane, a C.k. vlada za Primorje podvrgnuta izravno središnjim komorskim organima u Beču. Njezina teritorijalna nadležnost nije protegnuta samo na Istarski i Riječki već i na Karlovački okrug, koji je obuhvaćao Hrvatsku s ovu stranu Save. Godine 1822. Okrug Rijeka i Karlovac oduzeti su Primorju i vraćeni Ugarskoj. Tom prigodom osnovano je u Pazinu sjedište istarskoga dijela ukinutoga Riječkoga okruga (potom priključenoga Austrijskome primorju). Godine 1825. je napokon sjedište Istarskoga okruga prenijeto iz Trsta u Pazin. Taj je Okrug tada obuhvaćao, prvi put pod austrijskom vlašću, čitavu Istru, bilo onu austrijsku od davnine, bilo onu bivšu mletačku (Cirkular C.k. vlade za Primorje od 28. svibnja 1825. br. 10125).

Otada je Vlada za Primorje mogla nastaviti sa svojim radom bez ustavnih previranja sve do promjena sankcioniranih Ustavom iz 1849. Predmeti iz nadležnosti Carsko-kraljevske vlade bili su najrazličitiji i pokrivali su čitav n'z javnih administrativnih poslova. Ovima su dodane nadležnosti pravne prirode drugoga stupnja »gravi trasgressioni di polizia« predviđeni Austrijskim kaznenim zakonom iz 1803. god. C.k. vlada imala je također nadležnost u pomorskoj materiji nad austrijskim obalama, a zvala se »See- und Sanitäts- Zentralbehörde«. Arhivski fond C.k. vlade dijeli se na više serija, od kojih su najvažnije one koje čine prezidijalni i opći spisi. Jednu zasebnu seriju čine spisi različitih ureda koji su se u Istri izredali za vrijeme Napoleonova razdoblja, koje je C.k. vlada od samoga početka zatražila (da joj budu predani) kako bi mogla nastaviti s obavljanjem administrativnih poslova, koje su ranije obavljali ti dokinuti uredi. Ova je građa, dakle, već otada ušla u sastav arhivskoga fonda C.k. vlade za Primorje u Trstu.

Druga serija spisa Vlade za Primorje, koja ima neprijepornu povijesnu važnost, je ona koja obuhvaća stare feudalne spise. Radi se o građi koja se odnosi na zakonitost feudalnih posjeda na čitavome Austrijskome primorju, a koju je Vlada u Trstu, po nalogu Carske komore iz Beča, trebala prikupiti već od 1815. i to u grofovijama Gorica i Gradiška i u markgrofoviji Istra. Barem do 1819. C.k. vlada funkcionirala je kao feudalni sud za navedeno područje s ovlastima odlučivanja u sporovima te materije.

Ustavna reforma iz 1849. dala je značajan poticaj ujednačavanju upravnih struktura u austrijskoj državi. Na čelo pojedinih uprava otada dolaze moderno ustrojena ministarstva. U svakoj pokrajini Carstva, na čelo javne uprave postavljena su Carska namjesništva, s istovjetnim ovlastima. U Trstu, umjesto C.k. vlade, postavljeno je Namjesništvo za Primorje, nadležno za Trst, za Grofovije Goricu i Gradišku i Markgrofoviju Istru. Svaka od tih sastavnih jedinica imala je svoj sabor s ovlaštenjem da donosi zakone.

Namjesništva, koja su imala vrlo široke nadležnosti, ovisila su u predmetima iz svoje nadležnosti, izravno o Ministarstvu unutarnjih poslova u Beču i o drugim ministarstvima. Namjesništvo za Primorje utemeljeno 1849. prestalo je djelovati 1918. uslijed rasula Austrije u I. svj. ratu. Namjesništvu su bili podređeni kotarski administrativni organi čije su se ustavne nadležnosti naizmjenice širile i sužavale, tako da je to utjecalo na njihov broj i naziv. Glede Istre, u Državnom arhivu u Trstu čuva se fond C.k. kotarskog kapetanata Kopar (1868-1918), nadležnoga također i za Piran i Buzet.

Tijekom sređivanja toga fonda utvrđeno je postojanje nekih cjelina građe prethodnih ureda. Za područje našeg istraživanja treba spomenuti spise Kotarskog ureda Buzet (1814-1868), najprije ovisnog od Vlade za Primorje a kasnije od Namjesništva za Primorje. Toj cjelini spisa, s obzirom da se ona odnosi na jedan zasebni državni ured, priznat je status samostalnoga arhivskog fonda koji ima svoj inventar, usprkos njegovoj količinskoj ograničenosti.

Mnoge važne komisije ili njima slični organi, koje su, kao i samo Namjesništvo, stolovale u Trstu, bile su u tijesnoj svezi s aktivnošću Namjesništva. Ti organi osnovani su uglavnom polovicom 19. stoljeća s ciljem da provode važna reformska načela koja su se u Austriji afirmirala s nemirima iz 1848/1849, i mnogi su od njih imali specifičnu nadležnost nad istarskim područjem.

Tako, Pokrajinska komisija za rasterećenje zemljišta (Grundentlastungs-Ministerialkommission) u Markgrofoviji Istri i Trstu i okolici (1849-1852), sa sjedištem u Trstu, bila je ovlaštena za likvidaciju feudalnih odnosa koji su opterećivali zemljišne posjede u Istri i na tršćanskom krasu, i to nakon ukinuća feudalnih odnosa u cijelom Austrijskom Carstvu. O tim komisijama bile su ovisne razne kotarske komisije za rasterećenje zemljišta koje su djelovale na tome području, ali nikakva njihova dokumentacija do nas nije stigla. Ostala nam je, međutim, serija Zemljišne direkcije za rasterećenje zemljišta koja je nastavila s knjigovodstvenim radom za likvidiranje feudalnih odnosa i za naplaćivanje odštete. Kada je 1861. dokinut i taj ured, njegove je nadležnosti preuzelo Namjesništvo za Primorje.

Jedna skupina dokumenata koja je vrlo srodna gore spomenutoj dokumentaciji, pripada Komisiji za sređivanje feudalnih odnosa (Grundlasten - Ablösungs - und Regulierungs - Landescommission), isto tako usko povezanoj s Namjesništvom za Primorje. Ta je Komisija bila nadležna za sređivanje i ukidanje povlastica koje su postojale u korist lokalnih vlasti, kao što su pravo na sječu drva, košenje trave i ispašu, a koje su se odnosile na privatno i javno zemljište. Sjedište te Komisije bilo je u Trstu, a njezina se nadležnost protezala na čitavo Austrijsko primorje.

Međutim, dužnost nadzora nad školstvom na području grofovija Gorice i Gradiške odnosno Markgrofovije Istre obavljali su Pokrajinski školski savjeti za Goricu i za Istru. Oba su imala svoje sjedište u Trstu, a predsjedao im je namjesnik. Osnovani su 1869, a ukinuti kao samostalni organi 1906. Prešli su tada u nadležnost za to utemeljenih odsjeka pri Namjesništvu. Tako se tumači apsorpiranje arhiva dvaju školskih pokrajinskih vijeća u arhiv Namjesništva u čijem sastavu oni čine samostalnu seriju.

Namjesništvo kao vrhovna vlast Pokrajine stvaralo je arhivsku građu koja se odnosila i na granice, bilo one državne, bilo pokrajinske. Da bi moglo imati što je moguće širu dokumentaciju o tome, Namjesništvo se pobrinulo da kod sebe sakupi arhivsku građu različitih državnih organa u Primorju, koji su u prethodnim razdobljima imali posebne ovlasti u pitanjima granica. Pri Namjesništvu je tako stvorena jedna serija građe koja se može nazvati »Granice Primorja« (1573-1911), u kojoj su sakupljeni akti specijalne komisije za granice, kao što je Komisija za austrijsko-venetsku granicu u Friuliju i Istri (1573-1790), te ona za uređenje austrijsko-talijanske granice (1806-1808), kao i građe koja je izravno stvorena od pokrajinskih organa uprave, uključujući i samo Namjesništvo. Ta je dokumentacija bila sakupljana, često puta i spakovana u omote pripremljene od strane Namjesništva, te popraćena napomenama funkcionara kako bi se olakšalo dolaženje do podataka korisnih za rješavanje sporova

koji su nastajali između 1850. i 1911. Veći dio građe odnosi se na Friuli, a manji na Austrijsko primorje.

Serijski o kojoj je bilo riječi sređena je i za nju je nedavno napravljen inventar.

U času ukidanja C.k. vlade za Primorje, njezine nadležnosti iz područja pomorstva i uprave nad lukama nisu bile prenesene na novoosnovano Namjesništvo, nego je umjesto toga, u siječnju 1850. osnovan posebni ured za vođenje niza poslova od vrlo velike važnosti, ne samo za Austrijsko primorje, nego i za čitavu Habsburšku Monarhiju. Bila je to Središnja vlada za pomorstvo (Zentral-See-Behörde) sa sjedištem u Trstu kojoj je predsjedao namjesnik za Primorje. Taj je ured imao upravnu i nadzornu zadaću u odnosu na primorske urede u pitanjima mornarice, trgovačke plovidbe, pomorskoga zdravstva, lazareta, izgradnje lučkih i pomorskih uređaja i austrijskih konzulata u inozemnim lukama. Nadležnost toga ureda protezala se u početku na cijelu austrijsku obalu (od ušća rijeke Po do Boke kotorske). Pa i kad je u Rijeci bila osnovana pomorska vlast za priobalno područje koje je pripadalo mađarskoj kruni (1870), sva je obala Austrijskoga primorja i Dalmacije ostala pod Vladom za Primorje (ne više centralnoj) u Trstu. Ova je prestala postojati 1923, kada je već u Trst i Istru, umjesto austrijske vlasti došla talijanska. Arhiv Pomorske vlade podijeljen je u dvije serije spisa: predsjednički i opći spisi. Sređen je i ima inventar.

Od administrativnih ureda sa sjedištem u Trstu, s pokrajinskom nadležnošću, još treba spomenuti Upravu financija za Primorje osnovanu 1864, namjesto Vrhovne uprave financija u Grazu, čija se nadležnost, na financijskome planu, dotada protezala i na Austrijsko primorje. O Upravi financija za Primorje ovisili su svi financijski i fiskalni niži uredi Provincije, uključujući carinarnice i financijske straže. Upravi financija također je predsjedao namjesnik. Na taj je način bila uspostavljena organska veza između financijske i upravne službe preko osobe poglavara Pokrajine. Odnosni arhivski fond koji se nalazi u Državnom arhivu u Trstu, fragmentaran je i nepotpun, a obuhvaća samo seriju predsjedničkih spisa od 1892-1911. isprekidanu velikim vremenskim prazninama.

Među arhivskim fondovima stvorenim administrativnim radom financijske državne vlasti treba spomenuti katastre. Tršćanski katastar koji se odnosio na područje Primorja, kasnije Julijske krajine, plod je rada katastarskih ureda, prije austrijskih, kasnije talijanskih, koji su u Trstu djelovali tijekom jednoga dugoga razdoblja. Katastar za Primorje utemeljila je Pokrajinska komisija za reguliranje zemljišnoga poreza i za procjenu prihoda (1818-1826), u svrhu određivanja poreza na zemljište i na zgrade. Već od 1827. nadležnost nad upravljanjem porezima na zemlju preuzela je C.k. vlada za Primorje, a ta je nadležnost kasnije prešla na fiskalne vlasti za Primorje u Trstu. Arhiv katastarskih mapa bio je u uskoj organskoj ovisnosti o Upravi za prihode za Primorje i grad Trst, u Trstu. U rečenome arhivu čuvale su se sve katastarske mape Austrijskoga primorja, od gornje doline Soče, do Kvarnerskih otoka. Druge kopije mapa čuvale su se u sjedištima kotarskih financijskih ureda na području Primorja.

Nakon I. svj. rata, dolaskom talijanske vlasti, Trst je postao sjedište tehničke katastarske sekcije za Julijsku krajinu o kojoj su ovisili razni zemljišni katastarski uredi podijeljeni na kotareve. Za istarsko područje, koje nas zanima, treba spomenuti katastarske urede Labin, Poreč, Pazin, Pula i Rovinj. U njima su se čuvale originalne kopije mapa koje su se odnosile na odgovarajuće područje.

Fond Katastra u Trstu, koji se čuva u Tršćanskom arhivu, ne sastoji se samo od serije katastarskih mapa iz različitih razdoblja, nego i od serija elaborata koji opisuju

fizičke, ekonomske i pravne karakteristike parcela popisanih u samome katastru. Spisi su u poodmakloj fazi sređivanja, a idu od prve pol. 19. do prve pol. 20. stoljeća.

Posljednjih dana listopada 1918. Namjesništvo je u velikoj žurbi napustilo svoje urede i sâm grad Trst. Talijanska vojska se 3. studenoga iskrcala u gradu, pa je umjesto bivšeg Namjesništva odmah uspostavljen privremeni organ vojne administracije (Gubernij), koji je imao i funkcije civilne vlasti, nadležan za čitavo područje Julijske krajine, koje se poklapalo s područjem dotadašnjeg Austrijskog primorja i dijela Tršćanskoga krasa. Srpnja 1919. Gubernij je zamijenjen Generalnim civilnim komesarijatom za Julijsku krajinu (1919-1922). Njegova teritorijalna nadležnost podudarala se s nadležnošću prethodnoga Gubernija, a i materija njegove nadležnosti bila je identična s onom što je pripadala Austrijskome namjesništvu. Još su bili na snazi austrijski zakoni, a talijanski su uvedeni postupno. Taj je komesarijat bio hijerarhijski potčinjen Središnjem uredu za Nove provincije osnovanom u Rimu srpnja 1919, a ovaj je opet bio potčinjen Predsjedništvu Vlade. Zadaća mu je bila postupno uključivanje novoanektiranih područja u talijanski ustavni sustav. O Generalnom civilnom komesarijatu ovisili su, na lokalnoj razini, analogno bivšim kotarskim kapetanatima, civilni komesarijati.

Generalni civilni komesarijat za Julijsku krajinu protezao je vlast iz svoje nadležnosti i na cijelo istarsko područje. Njegov arhiv, skoro potpuno preuređen, čuva se u Državnom arhivu u Trstu. Od potčinjenih civilnih komesarijata, tada osnovanih u Istri, nije ništa sačuvano u Državnom arhivu u Trstu. Ostalo je tek malo građe Civilnoga komesarijata u Kopru, koju se mislilo, zbog njezine beznačajnosti, pridodati fondu Kotarskoga kapetanata u Kopru, čiji administrativni kontinuitet ta građa i predstavlja.

Listopada 1922, po ukinuću Središnjeg ureda za Nove provincije, bili su ukinuti i Generalni civilni komesarijat i civilni komesarijati. Na njihovo mjesto došle su kraljevske prefektore, odnosno potprefektore. Trst postaje sjedištem Prefektore nadležne za cijelu Julijsku krajinu, dok su potprefekturama bila dodijeljena područja koja su se podudarala s područjima bivših austrijskih administrativnih kotareva. Na taj je način administrativna struktura novih provincija bila potpuno izjednačena sa strukturama cijele Italije.

Kraljevskom odlukom br. 53 od 18. siječnja 1923, utemeljena je Istarska provincija sa sjedištem u Puli i Tršćanska sa sjedištem u Trstu. Ta su dva grada postala, dakle, sjedištima dviju različitih prefektura. U Tršćanskome arhivu čuva se samo dio građe Prefektore u Trstu i ne posjedujemo arhivsku dokumentaciju koja se odnosi na istarsko područje.

Druga arhivska građa iz austrijskoga razdoblja koja se čuva u Arhivu u Trstu, iako nema izričitu institucionalnu vezu s administrativno-političkim ili financijskim organima za Primorje, ipak, *ratione territorii*, tiče se djelomice i Istarskoga poluotoka.

Nadalje, treba voditi računa o fondovima koji su pripadali sudskoj vlasti u Primorju. Sudovi prvog stupnja koji su stolovali u Trstu protezali su svoju jurisdikciju na grad Trst i njegovu okolicu i na jedno ograničeno zaleđe koje nije graničilo s većim dijelom Istre. Nadležnost koja se protezala na cijelo Primorje, pripadala je Vrhovnome sudu pravde (Oberlandesgericht), osnovanom u Trstu 1850. Do toga vremena, osim kratkotrajnih prekida, Trst sa čitavim Primorjem bio je pod nadležnošću, u pogledu prizivne jurisdikcije, sve do kraja 18. st., Prizivnoga suda za Unutarnju Austriju u Kla-

genfurtu. Između 1817. i 1822. postojao je Prizivni sud za Primorje u Rijeci. Viši sud pravde u Trstu, osnovan 1850, bio je jedini tršćanski sud nadležan i za Istru.

Funkcija državnoga tužiteljstva s ovlastima podizanja javnih optužbi u kaznenim postupcima, koji su se odnosili na vrhovno dobro države, u austrijskome pravnom sustavu pripadala je državnim tužiteljstvima pri sudovima prvoga stupnja i višim državnim tužiteljstvima pri prizivnim sudovima. Za Primorje je postojalo Više državno tužiteljstvo u Trstu.

Dva sudska fonda koji se čuvaju u Tršćanskome državnom arhivu, a koji pripadaju tim navedenim prizivnim sudovima, još nisu sređena.

Posebni sektor javne administracije čini vojni sektor. Arhivska građa iz austrijskoga razdoblja koja se odnosi na čitavo Primorje, sakupljena je u fondu spisa Austrijske vojske (otprilike 1850-1920). Obuhvaća različite serije koje se odnose na osobe koje su služile austrijsku vojsku. Radi se o popisima za opću mobilizaciju, o spisковima za novačenje, osobnim vojnim listovima, te o kliničkim kartonima iz vojnih bolnica. Ti se spisi tiču vojske i teritorijalne milicije.

Za razdoblje talijanske vladavine sačuvani su osobni vojni listovi sve do 1911. godišta za vojni sektor Trst i za još žive osobe za izvjestan dio istarskoga poluotoka, tj. za bivšu Zonu B bivšeg Slobodnog Teritorija Trsta. Arhivska građa navedenih vojnih sudova skoro je u potpunosti sređena.

U želji da ovaj prikaz bude što iscrpniji, za eventualne potrebne podatke, pa i brojčane, upućujem na pojam »Trieste« u posljednjem svesku »Vodiča talijanskih državnih arhiva«, koji će za vrlo kratko vrijeme biti predan u tisak.

SUMMARY

DOCUMENTS RELATING TO CROATIAN ISTRIA IN THE STATE ARCHIVE IN TRIESTE

The Author presents the administrative organization in Istria, and its changes from the mid-18th century to the 20-ies of the 20th century, with particular reference to those services which had their head-office in Trieste and a wider role of higher authority in the region (e.g. the Imperial-Royal Government for the Littoral, the Directorate of Istria in Trieste, the Governorship for the Littoral). In the same time, he presents the essential information on archivist documents belonging to these offices, kept at the State Archive in Trieste. It is shown that some collections belonging to local authorities (e.g. the Imperial-Royal District Prefecture in Koper and the District Court in Buzet). He mentions not only administrative authorities, but also the education, maritime affairs, and commercial civil service, as well as the juridical and military administration.

RIASSUNTO

I DOCUMENTI NELL'ARCHIVIO DI STATO DI TRIESTE RELATIVI ALLA
STORIA DELL'ISTRIA CROATA

L'autore ci presenta l'ordinamento amministrativo e i suoi mutamenti a cominciare dalla metà del diciottesimo secolo fino agli anni venti del nostro secolo, mettendo in risalto in primo luogo gli enti con sede in Trieste e aventi carattere di organi superiori (es. Imperial Regio Governo per il Litorale, Direzione per l'Istria in Trieste, La Luogotenenza per il Litorale). In pari tempo ci presenta alcuni dati elementari sulla documentazione archivistica di detti enti amministrativi depositata nell'Archivio di Stato di Trieste. Vi si trovano anche alcuni fondi di enti locali (es. Imp. Reg. Capitanato distrettuale di Capodistria, Ufficio distrettuale di Pingente). Non si limita esclusivamente agli enti amministrativi, ma fa cenno anche a amministrazioni scolastiche, marittime, commerciali, giudiziarie e militari.